



## نقش ذهن آگاهی و تاب آوری حرفه ای حسابرسان در بهبود کیفیت

### حسابرسی

#### مجتبی پورمظاهری

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

#### علی خوزین<sup>۱</sup>

استادیار، گروه حسابداری، واحد علی آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، علی آباد، ایران

#### منصور گرکز

دانشیار، مدیر گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

#### علیرضا معطوفی

دانشیار، گروه حسابداری، واحد گرگان، دانشگاه آزاد اسلامی، گرگان، ایران

(تاریخ دریافت: ۲۷ فروردین ۱۴۰۳؛ تاریخ پذیرش: ۷ آبان ۱۴۰۳)

**هدف:** پژوهش حاضر بررسی تاثیر ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان می باشد.

**روش:** این پژوهش کاربردی و از نوع توصیفی و پیمایشی است. جامعه مورد مطالعه اعضای حسابرسان رسمی شاغل در موسسه های حسابرسی و سازمان حسابرسی در سال ۱۴۰۲ بودند. در بخش کمی با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه آماری محاسبه شد، که شامل کارشناسان حسابرسی استان تهران به عنوان جامعه آماری بودند. تحقیق حاضر از لحاظ نحوه ی گرد آوری داده ها، در بخش کیفی، روش دلفی می باشد. که برای تحلیل داده ها از روش معادلات ساختاری استفاده شده و داده های گردآوری شده با کمک نرم افزار *plis* تجزیه و تحلیل شدند.

**یافته ها:** نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که بهبود سطح ذهن آگاهی حسابرسان موجب بهبود کیفیت حسابرسی می گردد همچنین کیفیت حسابرسی از طریق تاب آوری حرفه ای به وسیله ارتقاء ذهن آگاهی بهبود می یابد. انتظار می رود نتایج مطالعه حاضر کمک شایانی در جهت ارتقاء رفتارهای حسابرسان باشد و باعث افزایش توان عملیاتی حسابرسان گردد.

**نتیجه گیری:** بهبود ذهن آگاهی حسابرسان موجب بهبود کیفیت حسابرسی می گردد و از سمتی کیفیت حسابرسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان بهبود می یابد و همچنین کیفیت حسابرسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان به وسیله ارتقاء ذهن آگاهی حسابرسان بهبود می یابد.

**واژه های کلیدی:** ذهن آگاهی حسابرسان، تاب آوری، کیفیت حسابرسی، رفتارهای حسابرسان.

<sup>1</sup> khozain@yahoo.com

## مقدمه

نخستین محققان از دیر باز متوجه تاثیر ذهن آگاهی بر اظهار نظر بوده اند. بحران‌های مالی چند دوران گذشته در ایران و سایر کشورها، ورشکسته شدن شرکت‌های عمده را به همراه داشته و حرفه حسابرسی را در نگرانی و دلواپسی فرو برده است. این در حالی است که مسئولیت حسابرسان، ایجاد اطمینان و اعتماد به استفاده کنندگان گزارش‌های مالی است و در حقیقت به گزارش‌های مالی اعتبار داده و برای ذیفعان ارزش افزوده ایجاد می‌کند و این رسالت که علت وجودی شغل و حرفه حسابرسان است نباید به بیراهه رود. ارتیز و باناشل [۱] معتقدند حسابرسی قسمت مهم نظارت و ارزیابی اصولی شرکت‌هاست و کیفیت حسابرسی اصلی‌ترین موضوع برای تهیه‌کنندگان استانداردهای حسابرسی قلمداد می‌شود. کیفیت حسابرسی نشان دهنده عملکرد حسابرسان است وانگ و همکاران [۳۵] کیفیت حسابرسی به صورت احتمال کشف و گزارش اشتباهات و تقلبات در گزارش‌های مالی تعریف شده است. کشف اشتباهات و تقلبات ممکن است تحت تأثیر خصیصه‌های شخصی حسابرسان قرار گیرد طاهری و پیری (۲۰۱۶) حال آنکه گزارش اشتباهات به گرایش و تمایل حسابرس به گزارش دادن به ذهن آگاهی بستگی دارد نعیم (۲۰۲۰). ذهن آگاهی یک توانایی شناختی است. ذهن آگاهی را یک نوع هوشیاری فراتر از تفکر یا آگاهی بیشتر از فکر عنوان نموده اند. کلور و پراویت [۲۳] گل شایان و همکاران (۲۰۲۰) معتقدند دارا بودن ذهن آگاه یکی از خصلت‌های مورد نیاز برای حسابرسان است. همچنین کلایتون و همکاران [۲۰] بیان می‌کنند ذهن آگاهی منجر می‌شود تا استرس در حسابرسان کاهش یابد و این مطلب بر کیفیت حسابرسی آنها تاثیر مثبت می‌گذارد. عبدان زاری و همکاران [۱۳] بیان می‌کنند موسسات حسابرسی بزرگ در دوران‌های اخیر تکنیک ذهن آگاهی را در بین حسابرسان خویش به کار گرفته‌اند. هدف این کار افزایش کیفیت حسابرسی بوده است. از طرف دیگر بونابی (۲۰۱۷) معتقد است که حسابرسان در حرفه خود نیازمند تاب آوری هستند. تاب آوری حسابرسان در حرفه می‌تواند بر روی نحوه کیفیت گزارشگری حسابرسی موثر باشد. از آنجائیکه محققان در پی یافتن و تقویت مولفه‌هایی درون اشخاص هستند که سطح سازگاری و سلامت افراد را افزایش دهد، یکی از اصلی‌ترین توانایی‌های انسان که باعث سازگاری مؤثر با عوامل تنش زا و خطرزا در شرایط و فشار روانی می‌شود، تاب آوری است واردهانی [۳۶] تاب آوری به قابلیت انطباق انسان در رویارویی با مشکلات و یا فشارهای زیاد غلبه یافتن است پائو و همکاران [۳۰] تاب آوری یا توانایی سازگاری مثبت با فشارهای وارده است و به معنای سرسختی در مقابل یک پیامد خطرزا و سازگاری موفقیت آمیز فرد در آن شرایط تهدید کننده است. جوادی و همکاران (۲۰۱۸). از آنجایی که ماهیت برخی مشاغل مانند حسابرسی به گونه ای است که خواه ناخواه حسابرسان دچار مشکل می‌شوند، به طوری که ممکن است سلامت روانی آنان تهدید شود، لذا توجه به توانایی‌های فردی که فرد به کمک آنها بتواند در شرایط سخت مقاومت نماید، حائز اهمیت است. اهمیت خصیصه‌های شناختی حسابرس و ارتباط آن با کیفیت حسابرسی، این گرایش را در نویسندگان مقاله حاضر به وجود آورد تا تاثیر ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان را مورد بررسی قرار دهند.

هدف این پژوهش در درجه‌ی اول بسط و گسترش مبانی نظری مطالعات رفتاری در حسابرسی و در درجه‌ی دوم معرفی موضوع ذهن آگاهی و تاب آوری به پژوهشگران حوزه حسابرسی است. انتظار می‌رود نتایج این پژوهش بتواند موجب معرفی موضوع جدیدی درباره مطالعات حسابرسی رفتاری شود. بر این اساس مطالعه حاضر درصدد پاسخگویی به این سوال است که ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان چه تأثیری دارد. در این راستا ابتدا مبانی نظری و سپس پیشینه تجربی و به دنبال آن روش کار و سپس یافته‌های پژوهش و در انتها نتیجه‌گیری بیان خواهد شد.

### مبانی نظری و پیشینه پژوهش

#### کیفیت حسابرسی

کیفیت بهینه خدمات حسابرسی، مستلزم عملکرد حرفه‌ای مطلوب حسابرسان است. عوامل متعددی وجود دارد که بر مطلوب‌تر شدن کیفیت حسابرسی اثر شایان توجهی می‌گذارند و رفتارهای به کاهش کیفیت حسابرسی می‌انجامند که کیفیت حسابرسی را به خطر می‌اندازند کولور و پراویت [۲۳] پژوهش‌های بسیاری تأثیر خصوصیات فردی و شغلی حسابرس را مانند اعتماد به نفس، تیپ‌های شخصیتی، تعهد شغلی را مورد ارزیابی قرار داده اند. رینگ و همکاران [۳۱] از طرفی، پژوهش‌های دیگری نیز به تفاوت‌های فردی بر کیفیت، مانند هوش معنوی، قضاوت، عملکرد و نگرش کلویتون و وانگ [۳۰] اما تا کنون به تعارض‌های موجود در شغل و اجتماع مؤلفه‌هایی مثل تاب آوری کمتر پرداخته شده است. اما ضرورت تحقیق از این جنبه است که به علت ابهام و حجم زیاد کار، تاب‌آوری حرفه حسابرسی را تحت تأثیر قرار دهد. تاب آوری، از خصیصه‌های منحصر به فردی است که برای رویارویی با ناگواری‌ها به اشخاص کمک می‌کند و به نظر می‌رسد بر آستانه‌ای که شخص به عوامل تنش زا واکنش نشان می‌دهد تأثیر می‌گذارد. که میتواند تاب آوری را سنجشی برای اندازه‌گیری توانایی مقابله با تنش ر نظر گرفت علی و ابادی [۱۴] و از سمتی وجود ذهن آگاهی در حسابرسان این توان را به آنان می‌دهد که بتوانند از افکار بالاتری و ذهن تمیزتری برخوردار شوند، تا بتوانند کیفیت شغلی خود را ارتقاء دهند تراسی و همکاران [۳۳]

#### ذهن آگاهی

ذهن آگاهی به معنای آگاه بودن از فکر خویش، رفتارهای خویش، هیجانان و احساسات است و حالت خاصی از توجه محسوب می‌شود که در آن دو مولفه مهم حضور در زمان حال و قضاوت نکردن اهمیت بالایی دارد بیانچی و همکاران [۱۷] ذهن آگاهی مهارت و توانمندی است که به شخص کمک می‌کند تا افکار تمیز و یکدست داشته باشد تا بتواند روی یک مطلب، تمرکز درستی داشته و عملکرد خود را ارتقاء بخشد. ذهن آگاهی یک قدرت شناختی است که بعدی از آگاهی و بیداری است. این آگاهی برای همه افراد صرف نظر از سن و جنس و فرهنگ و سواد قابل درک است و مختص عده‌ای خاص نیست. کارتر و همکاران [۱۹] درباره اهمیت ذهن آگاهی در شغل حسابرسی شواهد خوبی وجود دارد. این شواهد بیان می‌دارد که ذهن آگاهی تحت عنوان یک مهارت، حسابرسان را قادر می‌سازد تا در عملکردها بهتر عمل

کنند دلانسی و همکاران [۲۱] ذهن آگاهی به حسابرسان کمک می‌کند تا در رویارویی با مشکلات اخلاقی در قضاوت‌های پیچیده حسابرسی، تصمیم‌گیری درستی ارائه نمایند و حسابرسانی که ذهن آگاهی بالایی دارند هنگام پردازش اطلاعات، قضاوت‌های حرفه‌ای با کیفیت‌تری دارند و این موضوع باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود. ده‌هارو همکاران [۲۲].

### تاب آوری

تاب آوری، مهارت و ظرفیت پر قدرت ماندن افراد در شرایط پر استرس و سخت است. افرادی که با تمرکز درونی به طور معمول قدرت آن را دارند که شرایط پراسترس را اداره کنند و دچار لغزش رفتاری نشوند؛ دارای تاب آوری بالایی هستند زیرا این افراد این قدرت را دارد که به بهترین شکل روی نتایج تأثیر بگذارد. الغفاری و همکاران [۱۴] همه افرادی که در مقابل عوامل تنش‌زای رفتاری و روانی سخت قرار می‌گیرند که بدیهی است این حالت در رفتار و عملکرد آنها نمایان می‌شود عدل و همکاران [۱۲] تاب آوری را میتوان مقاومت در قبال استرس‌های وارده بر افراد نیز تعریف کرد که فرد تاب آور می‌تواند در رویارویی با شرایط سخت نتایج مثبتی را تصور کند و انجام کارها و مسئولیت‌های خود را راهکارهایی برای سهل کردن این چالش‌ها در نظر بگیرد و به قدرت خود در این راه ایمان داشته باشد براوو همکاران [۱۸].

ترایسی و همکاران [۳۳] اعتقاد دارند که تاب آوری قابلیت آموزش دارد. علی و ابادی [۱۵] معتقدند است تاب آوری بر بالا بردن شایستگی‌ها و رسالت‌های انسانی در افراد و جامعه تأثیر موثری می‌گذارد و براساس دیدگاه عبدن زاری و همکاران [۱۳] معتقدند تاب آوری منجر به افزایش عملکرد و کیفیت در حرفه افراد می‌شود.

### پیشینه پژوهش‌های خارجی

والیام و همکاران [۲۴] در تحقیق نشان دادند که رابطه‌ای معنی دار میان ذهن آگاهی سازمان و تصمیم‌گیری اخلاقی در میان کارکنان سازمان وجود دارد که این رابطه منجر می‌شود تا کیفیت شرکت نیز بهبود یابد. هم چنین نتایج بنتلی و همکاران [۱۶] نشان می‌دهد که قوانین حسابرسی شرکت موجب تعدیل رابطه میان ذهن آگاهی و عملکرد می‌گردد. اولوجیدو همکاران [۲۸] ارتباط نزدیکی میان ذهن آگاهی و تاب آوری یافتند که ذهن آگاهی موجب افزایش‌های مسئولیت بین کارکنان می‌گردد. رابینسون و سامی [۳۲] دریافتند که تاب آوری و آگاهی اخلاقی باعث کاهش تنبلی و اهمال کاری در این بین کارمندان می‌گردد. پائو و همکاران [۳۰] نشان دادند که تاب آوری منجر به تأثیرات مثبتی بر مشکلاتی چون استرس، اضطراب، افسردگی افراد دارد و باعث می‌شود تا ویژگی‌های اخلاقی در افراد توسعه یابد. مائوکسچ و همکاران [۲۶] با تأثیر ذهن آگاهی کارکنان بر عملکرد حسابرسی نشان دادند که ذهن آگاهی باعث می‌شود تا مسئولیت‌پذیری حسابرسان شرکت‌ها افزایش یابد. هم چنین زانگ و همکاران [۳۷] دریافتند ذهن آگاهی تأثیر معنی داری بر اثربخشی و از سمتی با تاب آوری رابطه معناداری دارد. در تحقیقی که در خصوص نقش ذهن آگاهی صورت پذیرفت، نشان دادند که درمان مبتنی بر ذهن آگاهی در افراد بر پذیرش علائم به جای اجتناب یا بازداری از علائم تأکید دارد. بائر، بروان و رایان (۲۰۰۳) هیز و همکاران (۱۹۹۹). در پژوهش دیگری استفاده از مزایای بالقوه برنامه‌های غیررسمی ذهن آگاهی را برای

عموم مردم برجسته می کند. هنگامی که انگیزه تمرین با مزایای درک شده از عملکردهای کوتاه افزایش یابد، این نوع برنامه می تواند اولین قدم به سمت شیوه های رسمی تر باشد. شانکلند (۲۰۲۱) در مطالعه ای در خصوص میزان سطح پذیرش کم و زیاد و درصد تغییرات ایجاد شده در فرد با استفاده از تاثیر ذهن آگاهی نشان دادند که اجرای برنامه های منظم ذهن آگاهی باعث خلق و خوی بهتر و درک عمیق تر در برخورد با مسائل رادرفراد فراهم می آورد. ماتچ و همکاران [۲۶] در تحقیق دیگری که در ارتباط با کاهش استرس در بین معلمان با نقش مداخله گر ذهن آگاهی انجام گرفت. نشان دادند که کاهش استرس، با کنترل از طریق انعطاف پذیری باعث خلق یک رویکرد جدید در بین معلمان گردیده و افزایش توانایی را به دنبال دارد. در واقع یک نوع ابزار ترکیبی برای طی کردن بحران به شمار می رود. زادوک و همکاران (۲۰۲۱) در تحقیقی دیگری بررسی تاثیر تجربه اعضای کمیته حسابرسی بر کیفیت حسابرسی پرداختند. شاخص های کمیته حسابرسی شامل دوره فعالیت اعضای کمیته، سن و مدیران چندگانه می باشد. نشان دادند که تمام شاخص های مدنظر در رابطه با اعضای کمیته حسابرسی با کیفیت حسابرسی (شاخص حق الزحمه حسابرس) رابطه مثبت دارند. سلطانا و همکاران (۲۰۱۹) در مطالعه ی دیگری به بررسی تاثیر چرخش حسابرس، حق الزحمه حسابرس و صلاحیت حسابرس بر کیفیت حسابرسی پرداختند. داده های مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه که بین ۲۶۷ حسابرس در ویتنام توزیع شد جمع آوری گردید. نتایج نشان داد که چرخش حسابرس، صلاحیت و شایستگی حسابرسان و حق الزحمه حسابرس بر انگیزه کیفیت حسابرسان تاثیرگذار است. همکاران [۳۰]. در این راستا نیز سامیاجی و همکاران (۲۰۱۹) به بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر کیفیت سود پرداختند. نمونه آماری شامل ۱۱۶ شرکت تولیدی پذیرفته شده در بورس اندونزی در طی بازه زمانی ۲۰۱۱ الی ۲۰۱۴ می باشد. به منظور اندازه گیری کیفیت حسابرسی از شاخص اندازه حسابرس، تصدی حسابرس و تخصص حسابرس در صنعت استفاده شد. نتایج نشان داد که شاخص های کیفیت حسابرسی از قبیل اندازه حسابرس و تصدی حسابرس بر کیفیت سود تاثیرگذار می باشد اما شاخص تخصص حسابرس در صنعت تاثیری بر کیفیت سود ندارد. بال و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی تأثیر روابط حسابرس بر کیفیت حسابرسی را بررسی نمودند. نتایج پژوهش آنها نشان داد برای ارزیابی کیفیت حسابرسی با دوره تصدی حسابرسی ارائه نمود و نشان داد که یک ارتباط منفی بین طول دوره تصدی و کیفیت حسابرسی وجود دارد. لی و بای [۳۰] در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که کیفیت حسابرسی با حق الزحمه حسابرسی رابطه مستقیمی برقرار می کند، چوی و همکاران [۱۸،۳۳].

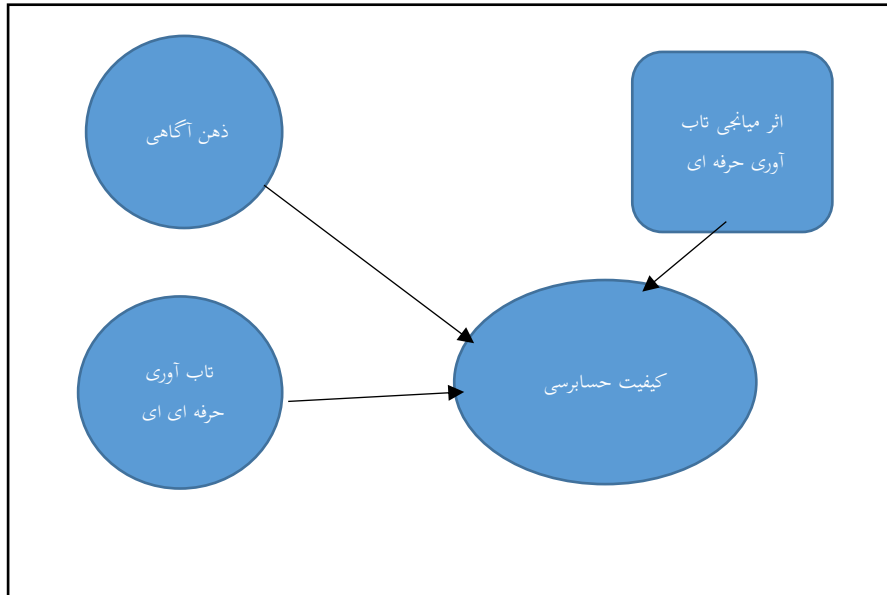
### پیشینه پژوهش های داخلی

زمانی و همکاران [۱] دریافتند توانمندسازی روانشناختی حسابرسان رابطه مثبت و معناداری با کیفیت حسابرسی دارد. میری و بنی مهد [۴] نشان دادند ذهن آگاهی به عنوان یک ویژگی روانشناختی موجب کاهش نسبی گرای اخلاقی در حسابرسان می شود. صفرزاده و همکاران [۲] نشان دادند تیپ های شخصیتی بر کیفیت حسابرسی تاثیر مثبتی دارند. عالی پور و صالحی [۳] نشان دادند استرس کار حسابرس و کیفیت حسابرسی، رابطه منفی و معناداری وجود دارد. این تحقیقات به صورت غیر مستقیم

تایید نموده‌اند که رابطه مثبت میان ذهن آگاهی و کیفیت حسابرسی و تاب آوری وجود دارد. بررسی رابطه بین چرخش موسسات حسابرسی بر حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین چرخش موسسات حسابرسی با حق الزحمه حسابرسی رابطه معنی داری وجود ندارد اما ارتباط آن با کیفیت حسابرسی، مثبت و معنادار است و حاکی از این موضوع است که تغییرات پی در پی حسابرسی منجر به کوتاه شدن دوره تصدی حسابرسی و افزایش تخصص حسابرسی و افزایش کیفیت حسابرسی خواهد شد (زنگنه، ۱۳۹۶). به بررسی تأثیر اضطراب شغلی بر کیفیت حسابرسی پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد که اضطراب حسابرسی بر کیفیت حسابرسی شرکت تأثیر می‌گذارد و تأثیر اضطراب حسابرسی بر کیفیت حسابرسی برای مشتریان جدید بیشتر از سایر مشتریان است. (سجادی و همکاران [۲] به بررسی تأثیر عوامل تخصص حسابرسی در صنعت، شهرت حسابرسی، کیفیت موسسه حسابرسی و استقلال هیئت مدیره بر کیفیت گزارش حسابرسی پرداختند. یافته‌ها نشان داد، تخصص و کیفیت موسسات حسابرسی اثر معناداری بر کیفیت گزارش حسابرسی ندارند اما، شهرت حسابرسی و استقلال هیئت مدیره تأثیر معناداری بر کیفیت گزارش حسابرسی دارند. قجر (۱۳۹۶) به بررسی ارتباط بین استرس کاری حسابرسان و کیفیت حسابرسی در بازار سرمایه ایران پرداختند. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از اطلاعات مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۴ استفاده شده است و نمونه نهایی متشکل از ۱۳۲ شرکت بوده که پس از اعمال محدودیت‌های مورد نظر در این تحقیق انتخاب شده‌اند. پس از اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق، از تجزیه و تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره برای آزمون فرضیه‌های تحقیق استفاده گردید. آزمون‌ها با استفاده از نرم افزارهای EViews صورت پذیرفته است. نتایج حاصل از آزمون‌های آماری نشان داد که استرس کاری حسابرسان، بر کیفیت حسابرسی تأثیر می‌گذارد؛ همچنین تأثیر استرس کاری حسابرسان بر کیفیت حسابرسی، در حسابرسی نخستین بیشتر است.

در تحقیقی دیگر (مهدوی و همکاران، ۱۴۰۱). در خصوص نقش و تأثیر دریافتند که دین‌داری و تعهد حرفه‌ای تأثیر مثبت و معنی داری بر کیفیت حسابرسی دارد. بنابراین، هر چه حسابرسی پایبندی بیشتری به دین‌داری و همچنین تعهد حرفه‌ای بالاتری داشته باشد، حسابرسی انجام شده کیفیت بالاتری خواهد داشت. همچنین، رفتار ناکارآمد حسابرسی تأثیر منفی و معنی داری بر کیفیت حسابرسی دارد. کاهش رفتار ناکارآمد حسابرسی، نیز منجر به افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود.

دیگر یافته پژوهش این بود که دین‌داری و تعهد حرفه‌ای بر رفتار ناکارآمد حسابرسی تأثیر ندارد، از این رو، رفتار ناکارآمد حسابرسی بر رابطه بین دین‌داری و تعهد حرفه‌ای با کیفیت حسابرسی نقش میانجی‌گری را ندارد. بنابراین، حسابرسی متعهد، رفتار ناکارآمد را از خود نشان نخواهد داد. با افزایش دین‌داری و تعهد حرفه‌ای، کیفیت حسابرسی افزایش می‌یابد.



شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش (محقق ساخته)

### سوالات پژوهش

با توجه به پیشینه پژوهش حاضر می توان گفت که رابطه مثبتی میان ذهن آگاهی حسابرسان و کیفیت حساسی و تاب آوری وجود دارد. در این راستا فرضیه های پژوهش به شرح زیر است:

- ۱- بهبود سطح ذهن آگاهی حسابرسان موجب بهبود کیفیت حساسی می گردد؟
- ۲- کیفیت حساسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان بهبود می یابد؟
- ۳- کیفیت حساسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان به وسیله ارتقاء ذهن آگاهی بهبود می یابد؟

### روش شناسی پژوهش

مطالعه حاضر ترکیبی است که در بخش کیفی آن از تکنیک دلفی استفاده شده است و در بخش کمی از نرم افزار PLS Smart استفاده شده است. در پژوهش حاضر، نظر به اینکه هدف تحقیق شناخت وضعیت مطلوب، بررسی وضع موجود و سپس تاثیر ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حساسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان با استفاده از روش دلفی است، مراحل زیر با بهره گیری از روش های آماری مناسب طی گردیده است: مرحله ی اول (تحقیق): در مرحله ی اول پیرامون موضوع تاثیر ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حساسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان، تحقیق و مطالعه صورت گرفت و پس از کسب شناخت کافی نسبت به مسئله معیارهای کلیدی استخراج شد. مرحله ی دوم (طراحی سئوالات و پرسشنامه): در این مرحله با توجه به مبانی استخراج شده از مرحله اول سئوالاتی برای طراحی پرسشنامه تنظیم می گردد و در قالب پرسشنامه در اختیار خبرگان قرار گرفت. مرحله ی

سوم ( پاسخ به سئوالات - توزیع پرسشنامه): در مرحله ی سوم گروهی موسوم به اعضای دلفی که باید به سئوالات پاسخ دهند، شناسایی می شوند در این مرحله مطابق با بنیان روش دلفی، پرسشنامه های طراحی شده ی ابتدایی در اختیار خبرگان و کارشناسان کلیدی در زمینه ی حسابرسی که شامل خبرگان و هیات علمی دانشگاه ها در حوزه حسابرسی و سازمان و موسسات حسابرسی می باشند، قرار گرفت. مرحله چهارم (جمع آوری پاسخ ها و تجزیه و تحلیل آنها): در این مرحله به تجزیه و تحلیل پاسخ ها و نتایج و آزمون های آماری پرداخته شد.

### جامعه و نمونه آماری

در بخش کیفی به دلیل اهمیت کیفیت نظرات افراد خبره نسبت به تعداد نفرات، از نمونه گیری غیراحتمالی و بر اساس دانش افراد در راستای ماهیت مسأله و اهداف تحقیق استفاده شده است. در این روش اعضاء به صورت نمونه گیری هدفدار یا قضاوتی انتخاب می شوند، زیرا این روش بر این فرض استوار است که دانش پژوهشگر درباره جامعه به منظور دستچین کردن اعضای پانل قابل استفاده است. در این تحقیق در بخش کیفی از روش نمونه گیری هدفمند استفاده شده است. در این بخش در دور اول دلفی، ۲۰ نفر از افراد خبره شناسایی گردید و تا جایی پیش رفتیم که به اشباع نظر رسیدیم. که در نهایت ۱۳ نفر از آنان برای همکاری در ارائه ی نظرات کارشناسی اعلام آمادگی نمودند. در این تحقیق، برای نمونه گیری در بخش کمی از روش نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده است. حجم نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران محاسبه شد که شامل کارشناسان حسابرسی رشته حسابداری می باشد و حجم نمونه ۱۰۹ نفر می باشد.

### یافته های پژوهش

#### مطالعه دلفی

مطالعه دلفی به منظور سنجش درصد پذیرش سئوالات در دو مرحله در اختیار افراد شاغل در سازمان حسابرسی قرار گرفت. مبنای تصمیم در خصوص سئوالات بر اساس مطالعات پیشین در روش دلفی بدین صورت است که درصد پذیرش کمتر از ۳۰ درصد بیانگر عدم پذیرش سئوالات، درصد پذیرش مابین ۳۰ الی ۷۰ درصد بیانگر ارجاع به دور بعد و درصد پذیرش بالای ۷۰ درصد بیانگر پذیرش سئوال می باشد.

#### گام اول مطالعه دلفی

در گام اول پرسشنامه های مربوط به ذهن آگاهی، کیفیت حسابرسی و تاب آوری حرفه ای حسابرسان در اختیار ۱۳ از خبرگان سازمان حسابرسی قرار گرفت که ویژگی های جمعیت شناختی ایشان در جدول شماره (۱) ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی مصاحبه شوندگان در مطالعه دلفی

سمت سازمانی	فراوانی	فراوانی بدون در نظر گرفتن موارد بدون پاسخ	میانگین مدت سابقه خدمت
حسابرس	۱	۱/۱۱	۲۰/۷ سال

	۱/۱۱	۱	رئیس امور مالیاتی
	۱/۱۱	۱	عضو هیأت علمی
	۱/۱۱	۱	کارمند و مدرس
	۱/۱۱	۱	مدیر اجرایی
	۱/۱۱	۱	مدیر حسابرسی
	۱/۱۱	۱	مدیرفنی حسابرسی
	۱/۱۱	۱	مشاور مالی
	۱/۱۱	۱	نماینده سازمان امور مالیاتی در هیأت های حل اختلافات مالیاتی
	-	۴	بدون پاسخ
	۱۰۰	۱۳	کل

منبع: یافته پژوهش

از ۱۳ نفری که در مطالعه دلفی مورد مصاحبه قرار گرفته اند، ۴ نفر سمت سازمانی خود را تعیین نکرده اند ولی ۹ نفر به سمت سازمانی خود اشاره کرده اند که شامل حسابر، رئیس امور مالیاتی، عضو هیأت علمی، کارمند و مدرس، مدیر اجرایی، مدیر حسابرسی، مدیرفنی حسابرسی، مشاور مالی و نماینده سازمان امور مالیاتی در هیأت های حل اختلافات مالیاتی می باشد. بررسی نتایج بدست آمده از گام اول مطالعه دلفی نشان می دهد، با توجه به اینکه درصد عدم پذیرش تمامی سؤالات پرسشنامه ذهن آگاهی کمتر از ۳۰ درصد می باشد. لذا تمامی سؤالات این پرسشنامه در این مرحله پذیرفته شد. در خصوص پرسشنامه کیفیت حسابرسی با توجه به اینکه درصد عدم پذیرش سؤالات ۱۸، ۱۹، ۳۳ و ۳۴ بالاتر از ۷۰ درصد است لذا این سؤالات از روند تحلیل حذف شده اند ولی درصد عدم پذیرش سایر سؤالات کمتر از ۳۰ درصد می باشد لذا این سؤالات در این مرحله پذیرفته می شود. در خصوص پرسشنامه تاب آوری حرفه ای، با توجه به اینکه درصد عدم پذیرش سؤال ۱۰ بالاتر از ۷۰ درصد است لذا این سؤال در این مرحله حذف شده و با توجه به اینکه درصد عدم پذیرش سایر سؤالات کمتر از ۳۰ درصد می باشد لذا این سؤالات در این مرحله پذیرفته شد.

#### گام دوم مطالعه دلفی

در گام اول تمامی سؤالات پرسشنامه مربوط به ذهن آگاهی پذیرفته شد ولی برخی سؤالات سایر پرسشنامه ها پذیرفته نشد. در گام دوم مطالعه دلفی دو پرسشنامه کیفیت حسابرسی و تاب آوری حرفه ای حسابرسان پس از حذف سؤالات زائد در اختیار همان ۱۳ خبره سازمان حسابرسی قرار گرفت که ویژگی های جمعیت شناختی ایشان در جدول ۱ ارائه شده است. بررسی نتایج پژوهش بیانگر آن است در گام دوم مطالعه

دلفی تمامی سؤالات باقی مانده از گام اول پرسشنامه های کیفیت حسابرسی و تاب آوری حرفه ای حسابرسان پذیرفته شدند.

### آمار توصیفی مربوط به ویژگی های جمعیت شناختی افراد

ویژگی های جمعیت شناختی افراد پاسخ دهنده به سؤالات پرسشنامه شامل جنسیت به عنوان متغیرهای کیفی با استفاده از جداول فراوانی و درصد مطالعه شده اند.

#### جدول (۲) : فراوانی و درصد فراوانی مربوط به ویژگی های جمعیت شناختی افراد

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	رده سنی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
مرد	۸۰	۷۳/۴	زیر ۱۰ سال	۴	۳/۷	۳/۷
زن	۲۹	۲۶/۶	از ۱۰ تا ۲۰ سال	۳۲	۲۹/۴	۳۳
کل	۱۰۹	۱۰۰	از ۲۰ تا ۳۰ سال	۶۳	۵۷/۸	۹۰/۸
			بیشتر از ۳۰ سال	۱۰	۹/۲	۱۰۰
			کل	۱۰۹	۱۰۰	
سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی	وضعیت عضویت در جامعه حسابداری رسمی	فراوانی	درصد فراوانی
کارشناسی	۱۷	۱۵/۶	۱۵/۶	عضو	۸۵	۷۸
کارشناسی ارشد	۶۰	۵۵	۷۰/۶	غیرعضو	۲۴	۲۲
دکتری	۳۲	۲۹/۴	۱۰۰	کل	۱۰۹	۱۰۰
کل	۱۰۹	۱۰۰	-			

طبق نتایج جدول ۱، ۷۳/۴ درصد افراد (شامل ۸۰ نفر) مرد و ۲۶/۶ درصد افراد (شامل ۲۹ نفر) زن می باشند؛ ۱۵/۶ درصد افراد (شامل ۱۷ نفر) دارای مدرک کارشناسی، ۵۵ درصد افراد (شامل ۶۰ نفر) و ۲۹/۴ درصد افراد (شامل ۳۲ نفر) دارای مدرک دکتری می باشند؛ ۳/۷ درصد افراد (شامل ۴ نفر) زیر ۱۰

سال، ۲۹/۴ درصد افراد (شامل ۳۲ نفر) بین ۱۰ الی ۲۰ سال، ۵۷/۸ درصد افراد (شامل ۶۳ نفر) بین ۲۰ الی ۳۰ سال، ۹/۲ درصد افراد (شامل ۱۰ نفر) بیشتر از ۳۰ سال در حرفه خود تجربه دارند و ۲۲ درصد افراد (شامل ۲۴ نفر) عضو جامعه حسابدار رسمی می باشند ولی ۷۸ درصد افراد (شامل ۸۵ نفر) عضو این جامعه نمی باشند.

### تحلیل روایی و پایایی سازه های پژوهش

در این پژوهش روایی همگرا، از طریق تحلیل عاملی تأییدی سازه ها و بررسی شاخص های میانگین واریانس استخراج شده (AVE<sup>۱</sup>) و ضریب پایایی ترکیبی (CR<sup>۲</sup>) مطالعه شده و روایی واگرا از طریق تحلیل شاخص HTMT در مقایسه دودویی مؤلفه ها مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بدست آمده نشان می دهد مقدار احتمال مربوط به فرض صفر عدم معناداری بارعاملی تمامی سؤالات پژوهش برابر با ۰/۰۰۰ است لذا بار عاملی تمامی سؤالات بعد از مطالعه دلفی معنادار است. کمترین اندازه بار عاملی سؤالات در این جدول برابر با ۰/۳۴۴ است که بیشتر از حد معیار ۰/۳ می باشد.

جدول (۳): ضریب پایایی مرکب (CR)، میانگین واریانس استخراج شده (AVE) و شاخص

### HTMT

#### در تحلیل روایی همگرا و واگرای سازه های پژوهش

شاخص HTMT			میانگین واریانس استخراج شده (AVE)		ضریب پایایی مرکب (CR)		عنوان مؤلفه
تاب آوری حرفه ای	عنوان مؤلفه	سطح قابل قبول	اندازه	سطح قابل قبول	اندازه		
ذهن آگاهی	ذهن آگاهی	۰/۵	۰/۵۷۴	۰/۶	۰/۶۹۹	تاب آوری حرفه ای	
۵۱۸/۰	کیفیت حساب رسی	۰/۵	۰/۶۶۶	۰/۶	۰/۷۳۴	ذهن آگاهی	
	کیفیت حساب رسی	۰/۵	۰/۶۷۲	۰/۶	۰/۷۰۷	کیفیت حساب رسی	

<sup>1</sup> Average variance extracted

<sup>2</sup> Composite reliability

طبق نتایج جدول ۳، شاخص AVE برای تمامی سازه‌ها بزرگتر از ۰/۵ یا برابر با آن است. شاخص CR برای تمامی سازه‌ها بزرگتر از ۰/۶ و بزرگتر از AVE است لذا این نتایج بیانگر وجود روایی همگرا در اندازه‌گیری سازه‌های پژوهش توسط گویه‌های مربوطه می‌باشد. همچنین در خصوص تمامی سازه‌ها، شاخص HTMT کمتر از ۰/۹ است لذا سازه‌های پژوهش از روایی و اگرایی مطلوبی برخوردار می‌باشد. در این پژوهش از روش آلفای کرونباخ و ضریب پایایی مرکب در این خصوص استفاده شده است.

#### جدول (۴): محاسبه ضریب پایایی مرکب (CR) و ضریب آلفای کرونباخ در تحلیل پایایی

##### سازه‌های پژوهش

ضریب پایایی مرکب (CR)		ضریب آلفای کرونباخ		عنوان مؤلفه
سطح قابل قبول	اندازه	سطح قابل قبول	اندازه	
۰/۶	۰/۶۹۹	۰/۷	۰/۷۵۵	تاب آوری حرفه ای
۰/۶	۰/۷۳۴	۰/۷	۰/۷۲۸	ذهن آگاهی
۰/۶	۰/۷۰۷	۰/۷	۰/۷۷۳	کیفیت حسابرسی

طبق نتایج جدول ۴، ضریب آلفای کرونباخ برای تمامی سازه‌ها بزرگتر از ۰/۷ و شاخص CR برای تمامی سازه‌ها بزرگتر از ۰/۷ است لذا این نتایج بیانگر وجود پایایی لازم در اندازه‌گیری سازه‌های پژوهش توسط گویه‌های مربوطه می‌باشد.

#### محاسبه شاخص‌های آمار توصیفی متغیرهای کمی پژوهش و بررسی نرمال بودن توزیع این متغیرها

جهت مقیاس‌سازی هر متغیر کمی مربوط به مؤلفه مورد مطالعه، میانگین نمرات مربوط به سؤالات آن مؤلفه محاسبه شده است. در این بخش پس از مقیاس‌سازی متغیرهای کمی مورد مطالعه، برخی از شاخص‌های آماری برای این متغیرها محاسبه شده و از طریق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نرمال بودن توزیع این متغیرها بررسی شده است.

#### جدول (۵): شاخص‌های آماری متغیرهای کمی پژوهش و بررسی نرمال بودن توزیع احتمال

##### متغیرها

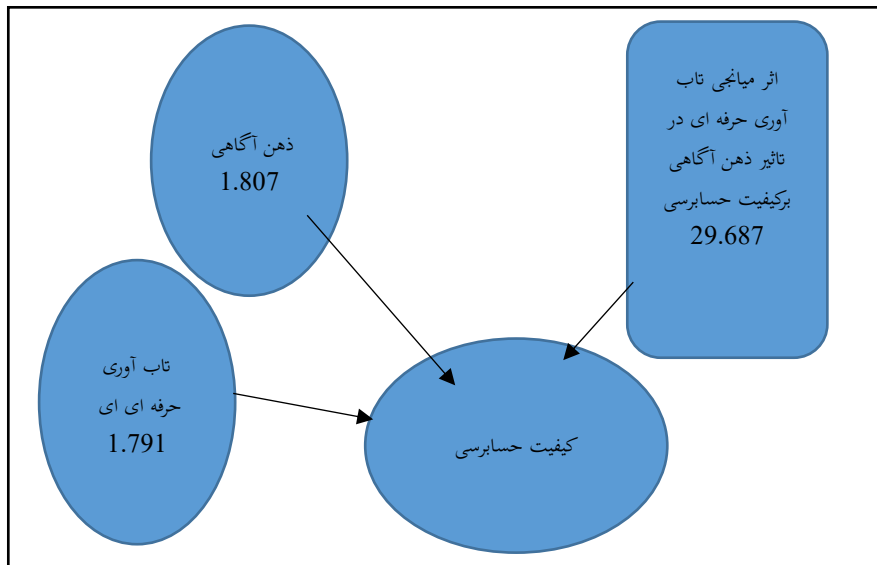
شاخص آماری	تاب آوری حرفه ای	ذهن آگاهی	کیفیت حسابرسی
حجم مشاهدات	۱۰۹	۱۰۹	۱۰۹
میانگین	۳/۲۹	۳/۲۵	۳/۲۵
میانه	۳/۳۴	۳/۲۸	۳/۳۵
انحراف معیار	۰/۷۹	۰/۳۸	۰/۸۱
ضریب چولگی	-۰/۳۲	-۰/۰۵	-۰/۳۸

-۰/۱۶	-۰/۳۷	-۰/۲۲	ضریب کشیدگی
۱/۲۶	۲/۳۳	۱/۲۸	کمترین مقدار
۵	۴/۲۳	۵	بیشترین مقدار
۰/۰۸	۰/۰۶	۰/۰۷	آماره کولموگروف-اسمیرنوف
۰/۰۹	۰/۲	۰/۲	مقدار احتمال نرمال بودن

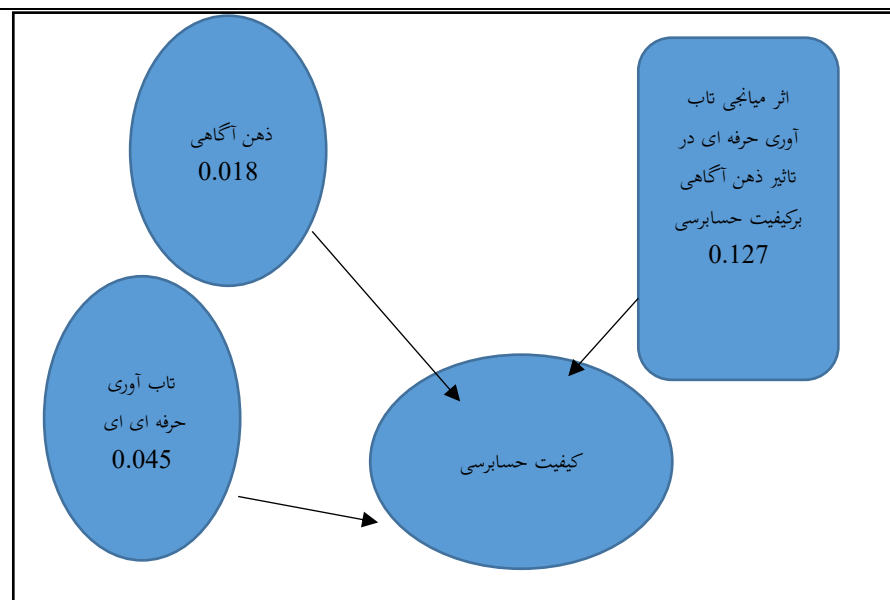
متغیرهای مربوط به مؤلفه های مورد مطالعه در پژوهش، بر اساس میانگین نمرات پاسخ سؤالات پنج گزینه ای از ۱ تا ۵ مقیاس سازی شده اند لذا حد میانی نمرات برای هر مؤلفه عدد ۳ می باشد. میانگین تمامی متغیرهای کمی مورد مطالعه در پژوهش بزرگتر از ۳ می باشد. مقدار احتمال آزمون فرض نرمال بودن توزیع تمامی متغیرهای کمی پژوهش بیشتر از احتمال خطای ۰/۰۵ می باشد لذا در این سطح خطا، می توان توزیع احتمال تمامی متغیرها را نرمال فرض کرد.

#### تحلیل معادلات ساختاری پژوهش

در این پژوهش بر اساس فرضیه های مورد مطالعه، یک مدل ساختاری طراحی شده است که به روش کمترین مربعات جزئی (PLS) تحلیل گردیده است.



شکل (۱): تحلیل معناداری روابط بین متغیرها در مدل ساختاری پژوهش



### شکل (۲): تحلیل اندازه ضرایب مسیر در روابط بین متغیرها در مدل ساختاری پژوهش

نتایج بدست آمده از پژوهش نشان می دهد، ضریب تبیین مدل برابر با  $0/566$  و مابین  $0/5$  الی  $0/7$  است که نشان می دهد، متغیرهای تأثیر گذار بر کیفیت حسابرسی در حد متوسط تغییرات آن را پیش بینی می کند. همچنین اندازه اثر  $F^2$  تاب آوری حرفه ای و ذهن آگاهی در تعیین کیفیت حسابرسی به ترتیب برابر با  $0/122$  و  $0/101$  است که هر دو کمتر از  $0/15$  می باشد لذا طبق معیار کوهن<sup>۱</sup> (۱۹۸۸) این دو متغیر به صورت مجزا اثر ضعیفی در تغییرات کیفیت حسابرسی دارند.

### آزمون فرضیه های پژوهش

فرضیه (۱) بهبود سطح ذهن آگاهی حسابرسان موجب بهبود کیفیت حسابرسی می گردد.

### جدول (۶): نتایج بدست آمده از پژوهش برای آزمون فرضیه اول

مسیر	ضریب مسیر	آماره T	مقدار احتمال
ذهن آگاهی -> کیفیت حسابرسی	$0/018$	$1/807$	$0/071$

طبق نتایج جدول ۶، مقدار احتمال فرض عدم تأثیر ذهن آگاهی در کیفیت حسابرسی برابر با  $0/071$  و کمتر از احتمال خطای نوع اول  $0/1$  می باشد. ضریب مسیر این رابطه برابر با  $0/018$ ، مثبت و کمتر از  $0/5$  است که نشان می دهد، ذهن آگاهی به طور مستقیم و با شدت ضعیف در کیفیت حسابرسی مؤثر می باشد. طبق این نتایج اولین فرضیه پژوهش رد نمی شود.

<sup>1</sup> Kohen

فرضیه ۲) کیفیت حسابرسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان بهبود می یابد.

جدول (۷): نتایج بدست آمده از پژوهش برای آزمون فرضیه دوم

مقدار احتمال	آماره T	ضریب مسیر	مسیر
۰/۰۰۰	۴/۷۹۱	۰/۰۴۵	تاب آوری حرفه ای -> کیفیت حسابرسی

طبق نتایج جدول ۷، مقدار احتمال فرض عدم تأثیر تاب آوری حرفه ای در کیفیت حسابرسی برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از احتمال خطای نوع اول ۰/۰۵ می باشد. ضریب مسیر این رابطه برابر با ۰/۰۴۵، مثبت و کمتر از ۰/۵ است که نشان می دهد، تاب آوری حرفه ای به طور مستقیم و با شدت ضعیف در کیفیت حسابرسی مؤثر می باشد. طبق این نتایج دومین فرضیه پژوهش نیز رد نمی شود.

فرضیه ۳) کیفیت حسابرسی از طریق تاب آوری حرفه ای حسابرسان به وسیله ارتقاء ذهن آگاهی بهبود می یابد.

جدول (۸): نتایج بدست آمده از پژوهش برای آزمون فرضیه سوم

مقدار احتمال	آماره T	ضریب مسیر	مسیر
۰/۰۰۰	۲/۶۹ ۹	۰/۱۲۷	اثر میانجی تاب آوری حرفه ای در تأثیر ذهن آگاهی -> کیفیت حسابرسی

طبق نتایج جدول ۸، مقدار احتمال فرض عدم اثر میانجی تاب آوری حرفه ای در تأثیر ذهن آگاهی بر کیفیت حسابرسی برابر با ۰/۰۰۰ و کمتر از احتمال خطای نوع اول ۰/۰۵ می باشد. ضریب مسیر این رابطه برابر با ۰/۱۲۷، مثبت و کمتر از ۰/۵ است که نشان می دهد، اثر میانجی تاب آوری حرفه ای در تأثیر ذهن آگاهی بر کیفیت حسابرسی به طور مستقیم و با شدت ضعیف می باشد. طبق این نتایج سومین فرضیه پژوهش نیز رد نمی شود.

#### اعتبار و روایی پرسشنامه

بر اساس نتایج همسانی درونی عامل ها مناسب بود و ضریب آلفا در گستره ای بین ۰/۷۵ ( در عامل غیر واکنشی بودن) تا ۰/۹۱ ( در عامل توصیف) قرار داشت. همبستگی بین عامل ها متوسط و در همه موارد معنی دار بود و در طیفی بین ۰/۱۵ تا ۰/۳۴ قرار داشت (نئوسر، ۲۰۱۰؛ نقل از احمدوند، ۱۳۹۱). همچنین در مطالعه ای که بر روی اعتبار یابی و پایایی این پرسشنامه در ایران انجام گرفت، ضرایب همبستگی آزمون- باز آزمون پرسشنامه FFMQ در نمونه ایرانی بین ۰/۵۷ (مربوط به عامل غیر قضاوتی بودن) و ۰/۸۴ (عامل مشاهده) مشاهده گردید. هم چنین ضرایب آلفا در حد قابل قبولی (بین ۰/۵۵  $\alpha$  مربوط به عامل غیر واکنشی بودن و ۰/۸۳  $\alpha$  مربوط به عامل توصیف) بدست آمد (احمدوند، ۱۳۹۱).

### بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی تاثیر ذهن آگاهی حسابرسان بر کیفیت حسابرسی با نقش میانجی تاب آوری حرفه ای حسابرسان می باشد. نتایج پژوهش، اهمیت تحقیقات رفتاری را در تدوین آیین رفتار حرفه حسابرسی را روشن و برجسته می نماید. نتایج مقاله حاضر تایید می نماید که حسابرسان با ارتقاء ذهنی آگاهی می توانند کیفیت حسابرسی را بهبود ببخشند. ذهن آگاهی به حسابرسان کمک می کند تا با کاستن از تنش ها و استرس ناشی از حرفه، در

مواجه با تنگنای شغلی تصمیم گیری بهتری ارائه نمایند و از این رو می توان ادعا نمود که ارتقاء ذهن آگاهی منجر به حسابرسی با کیفیت تر می شود. این امر در نهایت باعث بهبود کیفیت حسابرسی می گردد. همچنین بر اساس نتایج این تحقیق میتوان گفت تاب آوری به بهبود کیفیت حسابرسی منجر می گردد. حسابرسانی که در حرفه خود و در حل مشکلات شغلی، توانایی رویارویی با مشکلات رخ داده را دارند می توانند از استرس خود بکاهند که این امر به نوبه خود در کیفیت حسابرسی موثر است و منجر می گردد تا تصمیمات درستی اتخاذ کنند تا منجر به بهبود کیفیت حسابرسی گردد و از سمتی حسابرسانی که کیفیت حسابرسی بهتری را گزارش می کنند افرادی با ذهن آگاهی بالاتر و تاب آوری بالاتری هستند. نتایج مطالعه حاضر در راستای مطالعات والیام و همکاران (۲۰۲۲)، اولوجید و همکاران (۲۰۲۰) و پائو و همکاران (۲۰۱۸) می باشد.

با توجه به نتایج مطالعه حاضر پیشنهاد می شود که با توجه به زیاد مشکلات و مشغله کاری حسابرسان برای رفع مشکلات شغلی، دوره های شناخت ذهن آگاهی و کسب مهارت های تاب آوری برگزار شود و همچنین قبل از به کارگیری افراد در مؤسسه های حسابرسی، برای ارزیابی آنان آزمون های روان شناختی برگزار شود تا افرادی که در تحمل شرایط گوناگون پر قدرت ترند و تاب آوری بیشتری دارند و ذهن آگاهی بالاتری دارند را به کار گرفته شوند. همچنین برای افزایش قدرت تاب آوری و کسب مهارت ذهن آگاهی توصیه می شود که مدیران، سرپرستان و مسئولان تیم های حسابرسی برای افزایش بهبود کیفیت حسابرسی از استرس های حرفه ای و حجم بالای کاری در سازمان بکاهند تا بتوانند کیفیت حسابرسی را ارتقاء دهند. این پژوهش نیز همانند هر پژوهش کیفی دیگری با محدودیت هایی مواجه بوده است یکی از این محدودیت ها، اعتبار ابزار سنجش متغیرهاست و از سمتی پاسخگویی مشارکت کنندگان در پرسشنامه ها می باشد که سطحی انگاری به پرسشنامه ها و یا عدم پاسخگویی از دیگر محدودیت های مطالعه حاضر است و در انتها به محققان آتی پیشنهاد می گردد که مطالعه حاضر را در جامعه حسابداران انجام دهند و همچنین به بررسی تیپ های شخصیتی پنج عامل بزرگ نشو در کیفیت حسابرسی و با نقش میانجی تاب آوری بپردازند.

### فهرست منابع

۱. زمانی، رضا؛ باقرپور ولاشانی، محمدعلی؛ مرادی، مهدی (۱۴۰۱). تأثیر منبع کنترل درونی بر رابطه بین توانمندسازی روانشناختی حسابرسان و کیفیت حسابرسی، **دانش حسابرسی**، سال سیزدهم، شماره ۸۶، ص ۱۱۹-۱۲۵.

۲. صفرزاده، محمدحسین؛ سجادی، سید حسین؛ شعبانی، محیا (۱۳۹۹)، تاثیر تیپ شخصیت بر کیفیت حسابرسی، **حسابداری دولتی**، سال دوازدهم، شماره ۴، ص ۱۵۱-۱۶۲.
۳. عالی پور، مرید و صالحی، اله کرم (۱۳۹۷)، بررسی تاثیر استرس کار حسابرسان بر کیفیت حسابرسی، **دانش حسابرسی**، سال نهم، شماره ۷۲، ص ۱۷۱-۱۹۲.
۴. میری، اکبر و بنی مهد، بهمن (۱۴۰۰)، تاثیر ذهن آگاهی بر جهت گیری اخلاقی حسابرسان شاغل در حرفه حسابرسی. **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، سال سیزدهم، شماره ۵۲، ص ۹۷-۱۱۳.
۵. سعیدی گراغانی، مسلم و ناصری، احمد (۱۳۹۶)، تفاوت های فردی و قضاوت حرفه ای حسابرسان. **پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی**، سال چهارم، شماره ۳۶، ص ۱۱۱-۱۲۹.
۶. الحسینی المدرسی، سید مهدی، و فیروز کوهی بادی، مجید (۱۳۹۶)، تحلیل رابطه تاب آوری با ابعاد عین شدن با شغل، **فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت، بهبود و تحول**، سال بیست و پنجم، شماره ۸۳، ص ۱۲۱.
۷. امیرنیا، نرجس، و عبداللهی، احمد (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین استرس شغلی حسابرسان و کیفیت حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران، **کنفرانس ملی پژوهش های نوین در مدیریت و حسابداری با رویکرد نوآوری های تحقیقاتی**.
۸. امانی، ملاحظ (۱۳۹۶)، بررسی رابطه بین ابعاد شخصیتی و نوع جنسیت با رفتارهای کاهنده کیفیت حسابرسی، **روانشناسی معاصر**، دوره ۱۲، دوره ۲، ص ۲۲۱.
۹. عسگری، مریم، و حیدری، علی عباس (۱۳۹۷)، بررسی تأثیر فشار کاری حسابرسان بر کیفیت حسابرسی، **پنجمین کنفرانس ملی پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری**، تهران، انجمن مدیریت ایران، <https://www.civilica.com/Paper-AMSCONF۰۵-AMSCONF۰۵۶۸۱.html>
۱۰. حاتم خانی، سجاد (۱۳۹۱). رابطه مهارت های ذهن آگاهی، انعطاف پذیری روان شناختی و علائم آسیب شناسی روانی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی دانشگاه تربیت مدرس
۱۱. مهدوی غلامحسین، بهمنی رضا؛ نمازی نویدرضا (۱۴۰۱)، نقش میانجی گری رفتار ناکارآمد حسابرسان در تبیین رابطه بین دین داری و تعهد حرفه ای با کیفیت حسابرسی. **دوفصلنامه علمی حسابداری ارزشی و رفتاری**. شماره ۱۳، ص ۱۱۷-۱۵۳.
12. Abdel-wahed, W. Y., & Hassan, S. K. (2017). Prevalence and associated factors of stress, anxiety and depression among medical Fayoum University students. **Alexandria Journal of medicine**, 53(1), 77-84.
13. Abednazari., M., Rahnamay Roodroshti., F., Nikoomaram., H., Poorzamani, Z. (2018). Presenting Pattern of Global Management Accounting Based on Critical Thinking. **Management Accounting**, 11(39), 67-81.
14. Al-Ghafri, G., Al-Sinawi, H., Al-Muniri, A., Dorvlo, A. S., Al-Farsi, Y. M., Armstrong, K., & Al-Adawi, S. (2014). Prevalence of depressive symptoms as elicited by Patient Health Questionnaire (PHQ-9) among medical trainees in Oman. **Asian journal of psychiatry**, 8, 59-62

15. Ali, A., Abazi, D. (2018). Conformity pressure and auditors' judgement: How peers affect one another in audit firms in Sweden? Master Thesis in **Business Administration specializing in Auditing and controlling**, 15 credits.
16. Bentley, J. W., Lambert, T. A., Wang, E. Y. (2021). The Effect of Increased Audit Disclosure on Managers' Real Operating Decisions: Evidence from Disclosing Critical Audit Matters, **The Accounting Review**, <https://doi.org/10.2308/tar-2017-0486>
17. Bianchi, R., Schonfeld, I. S., & Laurent, E. (2015). Burnout–depression overlap: A review. **Clinical psychology review**, 36, 28-41.
18. Bravo, A.J., Pearson, M.R., & Henson, J.M. (2017). Drinking to cope with depressive symptoms and ruminative thinking: A multiple mediation model among college students. **Substance Use & Misuse**, 52, 52-62.
19. Carter, F. A., Bell, C. J., Ali, A. N., McKenzie, J. M., Boden, J. M., Wilkinson, T. J., ... & Foliaki, S. (2016). **Predictors of psychological** resilience amongst medical students following major earthquakes. *New Zealand Med J*, 129.
20. Clayton, B. M., & Van Staden, C. J. (2015). The impact of social influence pressure on the ethical decision making of professional accountants: Australian and New Zealand evidence: Social influence pressure and ethical decision making. **Australian Accounting Review**, 25(4), 372-388. <https://doi.org/10.1111/auar.12077>
21. Delaney, M. C. (2018). Caring for the caregivers: Evaluation of the effect of an eight-week Pilot mindful self-compassion (MSC) training program on nurses' **compassion fatigue and resilience**. *PloS one*, 13(11), e0207261.
22. Dhar, R., Ali, A., Gujar, N. M., Baisha, B., & Saikia, P. (2019). Mindfulness, Resilience and Psychological Distress among Youth in a University Setting. **Indian Journal of Mental Health**, 6(4).
23. Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2014). Practitioner summary: Enhancing auditor professional skepticism: The professional skepticism continuum. **Current Issues in Auditing**, 8(2), 1–10
24. Golshayan., Seyed Mohammad., Ghaffari, Mansoura Sadat., Seyed, Seyed Mohadeseh. (2020). Investigating the Impact of Social Pressures, Commitment, and Personality Traits on Auditors' Judgments, **Journal of Accounting and Management Perspectives**, 23 (1): 117-99.
25. Javidi., Kazem, Royaei, Ramazan Ali., Talebnia, Qudratullah., Bani Mahd, Bahman (2018). Investigating the Impact of Interpretation Trend on Auditor's Judgment and Decision Making: Based on Psychological Distance Interpretation Level Theory, **Financial Accounting Quarterly**, 39 (3): 161-149
26. Mauksch, S., Dey, P., Rowe, M. and Teasdale, S. (2017). Ethnographies of social enterprise, **Social Enterprise Journal**, 13(02): 114-127. <https://doi.org/10.1108/SEJ-03-2017-0019>
27. Naeem, M. (2020). Uncovering the role of social motivational factors as a tool for enhancing brand-related content, **Qualitative Market Research**, 23(2): 287-307. <https://doi.org/10.1108/QMR-10-2019-0121>

28. Olojede, P., Erin, O., Asiriwa, O., Usman, M. (2020). Audit expectation gap: an empirical analysis, **Future Business Journal**, 6(10): 111-155. <https://doi.org/10.1186/s43093-020-00016-x>
29. Ortiz-De-Mandojana N, Bansal P (2015) The long-term benefits of organizational resilience through sustainable business practices. **Strategic Management Journal** 37(8): 1615–1631. <https://doi.org/10.1002/smj.2410>
30. Pao, H.-W., Lee, C.-Y., Chung, P.-H. and Wu, H.-L. (2018). Hiring decisions on certified manpower: The resource dependence and social contagion views of institutional innovators, **Journal of Advances in Management Research**, 15(4): 514-535. <https://doi.org/10.1108/JAMR-05-2017-0070>
31. rink, A, G., Tang, F., Yang, L. (2016). The Impact of Estimate Source and Social Pressure on Auditors' Fair Value Estimate Choices. **Behavioral Research in Accounting**, 28(2): 29-40. <https://doi.org/10.2308/bria-51457>
32. Robertson, F.A., Samy, M. (2019). Rationales for integrated reporting adoption and factors impacting on the extent of adoption: A UK perspective, **Sustainability Accounting, Management and Policy Journal**, 11(2): 351-382. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-02-2019-0042>
33. Tracey S, O'Sullivan TL, Lane DE, Guy E, Courtemanche J (2017) Promoting Resilience Using an Asset-Based Approach to Business Continuity Planning. **SAGE Open** 7(2): 215824401770671. <https://doi.org/10.1177/2158244017706712>
34. Valiyan., Hassan, Safari Graili., Mehdi, Hassanpour, Davood. (2022). Professional and Organizational Identity of Auditors and Commercialization in **Auditing Institutions, Auditing Knowledge**, 20 (78): 356-391.
35. Wang, P., Yuan, L., Wu, J. (2018). The joint effects of social identity and institutional pressures on audit quality: The case of the Chinese **Audit Industry, International Business Review**, 26(4): 666-682. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2016.12.007>
36. Wardhani, R. (2019). The role of audit quality on market consequences of voluntary disclosure: Evidence from East Asia, **Asian Review of Accounting**, 27(3): 373-400. <https://doi.org/10.1108/ARA-03-2018-0083>
37. Zhang, J., Jiang, Y., Shabbir, R. and Duan, Y. (2015). How perceived institutional pressures impact market orientation: An empirical study of Chinese manufacturing firms, **Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics**, 27(2): 267-293. <https://doi.org/10.1108/APJML-02-2014-0033>



## The Role of Mindfulness and Professional Resilience of Auditors in Improving Audit Quality

**Mojtaba Pourmazaheri**

Ph.D. Candidate of Accounting, Azad University of Gorgan, Gorgan, Iran

**Ali Khozain<sup>1</sup>©**

Assistant prof. Department of Accounting, Azad University of Ali Abad, Aliabad, Iran

**Mansour Garkaz**

Associate prof. Department of Accounting, Azad University of Gorgan, Gorgan, Iran

**Alireza Matoofi**

Associate prof, Department of Accounting, Azad University of Gorgan, Gorgan, Iran

(Received: April 15, 2024; Accepted: October 28, 2024)

**Purpose:** The current research is to investigate the effect of auditors' mindfulness on audit quality with the mediating role of auditors' professional resilience.

**Method:** This research is applied and of a descriptive and survey type. The studied population were the members of official auditors working in auditing institutes and auditing organizations in 1402. In the quantitative part, using the Cochran formula, the statistical sample size was calculated, which included audit experts of Tehran province as the statistical population. In terms of the method of data collection, the current research is the Delphi method in the qualitative part. The structural equation method was used for data analysis and the collected data were analyzed with the help of pls software.

**Findings:** The results of data analysis showed that improving the level of auditors' mindfulness improves the quality of auditing, and the quality of auditing is also improved through professional resilience by improving mindfulness. It is expected that the results of the present study will be of great help in improving auditors' behavior and will increase auditors' operational capacity.

**Conclusion:** Improving the auditors' mindfulness improves the quality of the audit, and on the one hand, the quality of the audit is improved through the professional resilience of the auditors, and also the quality of the audit is improved through the professional resilience of the auditors by improving the mindfulness of the auditors.

**Keywords:** Auditors Mindfulness, Resilience, Audit Quality, Auditors' Behaviors.

---

<sup>1</sup> khozain@yahoo.com © (Corresponding Author)